

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

Bondesen, P.; ved 25 Aars Festen udgav
Odense Havelodselskab dette Skrift
sammenfattet af P. Bondesen.

Titel | Title:

Odense Havelodselskab : 1893 - 29. Juli - 1918

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Odense : Fyns Tidendes Bogtrykkeri, 1918

Fysiske størrelse | Physical extent:

27 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

ODENSE HAVELODSELSKAB

1893

29. Juli

1918

1918. 62943

33 - 233 - 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 33 8°

1 1 33 0 8 02568 X

+ Rex

ODENSE HAVELODSELSKAB

1893 • 29. JULI • 1918

VED 25 AARS FESTEN
UDGAV ODENSE HAVELODSELSKAB
DETTE SKRIFT, SAMMENFATTET
Af P. BONDESEN

1918

FYNS TIDENDES BOGTRYKKERI • ODENSE
VED TH. VENNERVALD

Melodi: Naar Vinteren rinder i Grøft og i Grav.

Hvor Murene vokser af Gadernes Sten,
og Lyset er laant fra en Rude,
der saurrer Maskinen til Aftenen sen
med Jernspaan, med Træ eller ilende Ten —
men for andre var Solen der ude.

Og gik vi en Søndag vor Gang i det fri,
klang Vaaren i Sangfuglerøsten.
Bag Gærder og Hegn lød en glad Melodi,
men Vejen var lang og løb altid forbi.
Sommer svandt — og de andre vandt Høsten.

Der ude laa Jorden med dampende Muld
og ventede kun paa en Spade.
Skønt Faltigmands Lomme er karrig paa Guld,
ved Enighed brød vi en Skranke omkuld.
Vi tog Jorden i Magt og blev glade.

Her vandt vi en frugtbar og hyggelig Plet
og byggede op, som vi kunde.
Her lever vi frit under selvhævdet Ret
og tager os Dagen og Arbejdet let.
Her vi aander os friske og sunde.

*Den svulmende Hæk og den spirende Jord
faar Bud om at skærme og grønnes.
Det vælder af Fylde til Vase og Bord.
Hvert Aar bliver nyt ved et skabende Ord,
selv et Menneskes Tanke forskønnes.*

*Fra Bænken i Hjørnet kan Moderen se,
hvor Børnene leger og larmer,
mens Kirsebærtræerne lyser som Sne,
og Solen i stigende Undren maa le
til de smaa, saa den dirrende varmer.*

*Og Faderen Blikket vil sende paa Flugt
mod Rækker af Have ved Have.
De Rydningsmænds Virke gav fuldmoden Frugt.
Om Tanken faar Ord, vil den klinge saa smukt
i en Tak for den herlige Gave!*

Det falder ganske naturligt, at man kunde ønske paa Festdagen for Odense Havelodselskabs 25 Aars Bestaaen at faa et Overblik over Selskabets Stiftelse og dets Virksomhed gennem Aarene. For de mange trofaste Havedyrkere, der har fulgt med i hele Udviklingen, er der forskellige Træk, der, delvis glemte, gerne kunde opfriskes, og for de yngre Medlemmer er det ikke mindre interessant at erfare noget om det grundlæggende Arbejde. Efterfølgende vil man gennem Beretningens forkortede Træk sikkert finde et og andet, der kan hilses med Genkendelsens Smil og bringe Tanken ind ad Mindets Stier tilbage til Nybyggernes Færd og muligt styrke Lysten til fortsat Arbejde for Havesagens gode Værk.

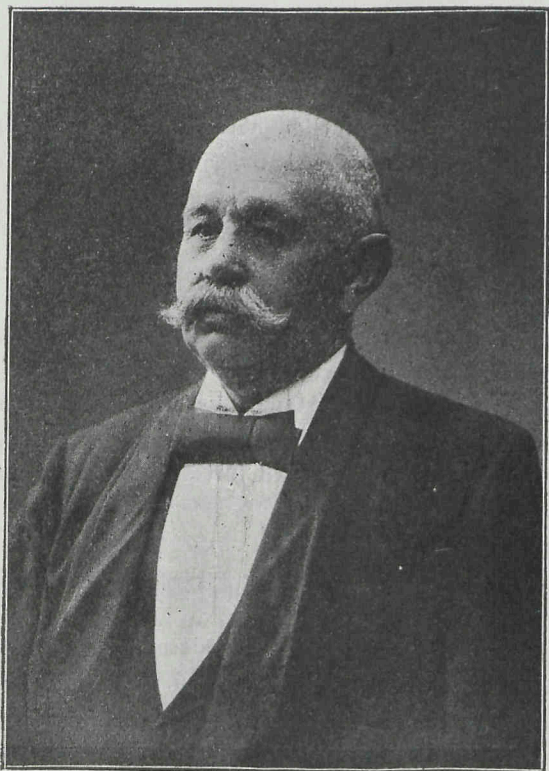
KOLONIHAVERS OPRINDELSE

Skønt Fyn, »Danmarks Have«, har de naturlige Betingelser for at være Hjemstedet for Kolonihaverne, blev dog det første organiserede Havelodselskab stiftet andet Sted i Landet, nemlig i Aalborg.

Nuværende Landstingsmand *Jørg. Berthelsen* kan kaldes »Arbejderhavernes Fader«. Han er født i et fattigt Husmandshjem og maatte allerede i 7 Aars Alderen ud for at tjene som Vogterdreng. 21 Aar gammel kom han til Aalborg, hvor han i 1872 fik en Plads som Arbejdsmand paa Gasværket med en Ugeløn paa 12 Kr. Berthelsen fik snart betroet forskellige Tillidshverv af sine Kammerater, bl. a. blev han Formand for Arbejderforeningen af 1865.

For et saa udpræget Friluftsmenneske som *Jørg. Berthelsen* maatte Overgangen til Arbejdet paa Gasværket være særlig vanskelig. Det gav Stødet til hans Virksomhed for Erhvervelse af en Plet Havejord til Sysselsættelse af Arbejderne i deres Fritid.

I Begyndelsen af Firserne blev Berthelsens Plan om at leje et Areal af Aalborg Kommunes Byjord drøftet i »Arbejderforeningen«, men da Foreningen ikke mente at kunne tage Sagen op som et specielt Foreningsanliggende, mødte Berthelsen frem

Jørg. Berthelsen.

ved Lejeauktionen og fik paa eget Ansvar tilslaaet en Parcel paa $7\frac{1}{2}$ Td. Land i det saakaldte »Østerkær«. Afgiften var 551 Kr. om Aaret, Lejemaalets Varighed 7 Aar.

Med Raadighed over det nævnte Jordstykke stiftede Berthelsen sit Havelodselskab, og i Efteraaret 1884 gik man i Gang med Udstykningen og Anlæg af 85 Haver, hver paa ca. 1000 Kvadrat-alen. Langs en 8 Alen bred Gang anlagdes Haverne, der fik ulige Numre paa den ene Side og lige Numre for Genboerne. Herefter blev Haverne anvist efter foretagen Lodtrækning.

Jørg. Berthelsen var stadig paa Færde med Raad og Daad. For de ukyndige i Havevæsen var der hos ham stedse Hjælp at finde. Under hans Ledelse kom hele Virksomheden straks i god Vej, og snart rygtedes det viden om, hvorledes Arbejdere uden at eje Penge til Jordkøb kunde faa en god og indbringende Have.

I de følgende Aar kom der saa mange Forespørgsler fra andre Byer om, hvorledes en saadan Plan skulde gribes fat, at Jørg. Berthelsen maatte lade Anvisning trykke, da skriftlig Besvarelse blev uoverkommelig.

Nu er disse første Arbejderhaver borte. En Udvidelse af Aalborg Banegaardsterræn har maattet lægge Beslag paa den dyrkede Plet, men man tog trøstigt fat paa en Nyanlæggelse paa Byens Grund andet Sted Syd for Aalborg. Her staar de lange Haveganges mange Smaahaver i smukt Flor.

Ved Flid lykkedes det ligeledes Jørg. Berthelsen at oparbejde en Vognmandsforretning, der efterhaanden gik godt frem og sikrede dens Ejer et godt Udkomme. 1894 blev Berthelsen valgt ind i Aalborg Byraad, og 1898 blev han Medlem af Landstinget.

Landstingsmand Jørg. Berthelsen, der stedse bevarer sin Interesse for Haverne, har overalt brugt sin Indflydelse til Gavn for Sagen, ligesom han har skænket 10,000 Kr. til en Præmie- og Laanefond for Kolonihavebrugere. Den store, landsomfattende Forening Kolonihave-Forbundet har i Erkendtlighed bevæget Landstingsmanden til at modtage Førstepladsen som Selskabets Præsident.

Fra et af Redaktør Jul. Eilersgaard forfattet Skrift »Arbejderhaverne og deres Fader« er ovenstaaende Meddelelser laant, og særlig Interesse faar disse ved, at Aalborg-Haverne har været Mønstre for Odense Havelodselskabs Anlæg.

FRA AALBORG TIL ODENSE

blev Ideen bragt af Byraadsmedlem, Arkitekt *Wilh. Haugsted*. Under en Visit i Aalborg besøgte Haugsted Kolonihaverne, og det blev ham straks indlysende, at her var en Opgave, der var værd at tage op.

Alle de Grunde, man i Aalborg kunde have for at hjælpe Arbejdere til egne Haver og den hermed forbundne Beskæftigelse i fri Luft, var ogsaa til Stede i Odense. Ved mange ny Fabrikers og Industricenters Oprettelse i en stærkt voksende By, maatte Boligerne stadig mere og mere faa kaserneagtigt Præg, og langt fra alle Arbejdere kunde faa Adgang til Haver ved deres Huslejligheder. Ikke mindst Landbefolkningen, der flyttede ind til Byen for at skaffe sig Hjem og Udkomme, maatte efter det uvant indelukkede Arbejde savne Jorden. Desuden blev Arbejdernes Fritid efterhaanden lidt rigeligere tilmaalt, og dette gav adskillige en Lejlighed til at overkomme noget mere end det industrielle, ensartet trættende Arbejde.

Bevidst eller ubevidst har alle sunde Mennesker et Forhold til Jorden, og hvad der af Jorden spirer og modnes. Naar »Vaarens Budskab flyver over Landet«, har det noget at bringe til alle. Foraarslærkens første Morgensang vækker Menneskene af Vinterens strenge Tugt, og stærkest naar den kaldende Røst dem, hvis Barndom og Ungdom randt ude paa Landet.

Derfor blev det i første Maal de fra Landet indvandrede Arbejdere, der forstod, at nu var der noget godt i Vente, da Haugsted i Odense Byraad indbragte Forslag om, at Kommunen skulde udleje Jord til Arbejderhaver.

Byraadet modtog ganske vist ret velvilligt Haugsteds Forslag, men da dette forudsatte, at Kommunen skulde tage Sagen i sin Haand og administrere det hele, vilde man ikke gaa med hertil, men henstillede, at de Interesserede skulde slutte sig sammen og gennem deres Tal og Virkelyst godtgøre, at Sagen havde Livsbetingelser.

Torsdag den 2. Februar 1893 holdt Arbejdernes Fagforeninger et godt besøgt offentligt Møde i Salen i Overstræde med Forhandlingsæmne: Kolonihaverne.

Stolemager *Petersen* aabnede Mødet, og Redaktør *Guldbrandsen*

holdt det indledende Foredrag. Taleren hævdede, at den rette Form for Sagens Gennemførelse var, at man i Odense skulde følge Koldings Eksempel og lade Foretagendet administrere direkte af Kommunen.

Af Byraadets Medlemmer var Guldsmid *Emil Christiansen* og Købmand *Valeur* kommen til Stede. Begge udtalte deres Sympati for Havesagens Gennemførelse, men de holdt paa, at man ad privat Vej maatte tage fat.

Mødet sluttede med en Opfordring til Byraadet om atter at tage Haugsteds Forslag op til mulig Realisation ved kommunal Foranstaltning.

Imidlertid havde Odense Kommunalforening, der udgav et upolitisk Ugeblad »Odense Kommunalblad«, ogsaa fattet Interesse for Havesagen. Bladet, der redigeredes af Redaktør *C. Lorentzen*, gav Haugsteds Forslag sin fulde Tilslutning, men mente ogsaa, at Borgmester *Kochs* Betragtning om det heldigste i at overlade kommunale Parceller til et Konsortium af Haveejere bedst var egnet til at sætte Foretagendet i Gang. Et Tilsyn fra Byraadet gennem dets Markudvalg kunde være Byens Kontrol, medens Selskabet skulde vælge Styrelse og selv administrere og raade for Anlæg og Drift.

Kommunalforeningen fandt her en Opgave, der naturligt laa for Foreningen, ikke mindst fordi Styrelsen skønnede, at Sagen her vilde »være absolut sikret mod at blive gjort til en Partisag og blive udnyttet til Fremme for uvedkommende Interesser«. Derfor indbød Foreningen til et Møde Tirsdag den 7. Februar 1893.

Der var nu kommet Bevægelse i Byen. Begge interesserede Foreninger modtog Indtegning af Ansøgere om Havelodder.

Kommunalforeningen indkaldte den 22. Februar sine paa Listen indtegnede Interessenter til et Møde, hvor ca. 200 Deltagere kom til Stede. Redaktør *Lorentzen* forelagde Forslag til Love der blev vedtaget i næsten uændret Form. Selskabet blev dannet med tre sideordnede og samvirkende Afdelinger, anlagte i Natmandsløkken, Rødegaardsløkken (Skytteløkken) og Kræmmermarken.

Herefter konstituerede Selskabet sig med 186 indtegnede Medlemmer, hvoraf 102 i vestre, 52 i søndre og 32 i nordre Afdeling. De nyvalgte Bestyrelser valgte Formænd: Natmandsløkken:

Sukkerkoger *Rasmussen* — Rødegaardsløkken: Handskemager *Zilmer* — Kræmmermarken: Klodsemager *H. C. Andersen*.

Fredagen derpaa indsendte ovennævnte Bestyrelser til Byraadet to Andragender om Leje af 8 Tdr. Land i Natmandsløkken og 3 Tdr. Land i Kræmmermarken. Da Skytteløkken var bortlejet for et Aaremaal, maatte denne Afdeling vente lidt endnu.

Fagforeningernes Sammenslutning indgav ligeledes Andragende om Leje af kommunal Jord, og Byraadet havde nu to Fronter at tage Hensyn til. Dette fandt man upraktisk og forlangte, at begge Selskaber skulde sammenarbejdes, før man fra Byraadets Side vilde give Ret til Drift af den kommunale Jord.

Og heldigvis var for Havelejerne Sagen vigtigere end Særinteresserne, hvorfor man uden større Vanskeligheder inden for Styrelserne kunde sammenfatte Planer og Love. Disse Fællesbestemmelser blev forelagt Borgmester *G. Koch*, der godkendte dem. Vi er nu naaet til

LØRDAG DEN 29. JULI 1893,

da Odense Havelodselskab blev stiftet paa et Fællesmøde af de indtegnede Havelejere.

Selskaberne »Odense Kolonihaver« og »Odense Havelodselskab« blev sluttet sammen, Love blev vedtagne, og Styrelser valgte. Med Hensyntagen til dem, der havde udført Forarbejderne, blev følgende indvalgte:

For Kræmmermarken: Stolemager *Petersen*, Portør *Nielsen* og Klodsemager *H. C. Andersen*.

For Natmandsløkken: Bødker *Andersen*, Sukkerkoger *Rasmussen* og Arbejdsmand *Bondesen*.

For Rødegaardsløkken: Redaktør *Guldbrandsen*, Handskemager *Zilmer* og Smed *Petersen*.

Til Formand for hele Selskabet valgtes Byraadsmedlem *Haugsted*, der ledede Mødet.

Styrelsen valgte Redaktør *Guldbrandsen* som Sekretær, men ikke længe efter udtraadte denne af Styrelsen, og Forhandlingsprotokollen blev de første 12 Aar ført med Wilh. Haugsteds sirlige »danske« Skrift.

HAVELODSELSKABET FAAR JORD

Paa et Fællesstyrelsesmøde, der i Oktober holdtes i Skifterets-salen paa Raadhuset, viste de paa Listerne fast indtegnede Interessenter et Tal af 359. Fagforeningernes Liste havde 157, Kommunalforeningens 202 Navne.

Man ansøgte nu Byraadet om Jord til højest Leje Gennemsnittet af Indtægten de sidste 5 Aar og søgte samtidig om Indlægning af Vandværksledninger.

Byraadet gav straks Tilsagn om 8 Tdr. Land i Kræmmermarken til aarlig Leje 85 Kr. pr. Td. Land at overtage i samme Efteraar, men Indlægning af Vandledninger maatte vente foreløbigt.

Dette Tilbud blev modtaget. Dog havde man til en Begyndelse kun Brug for 5 Tdr. Land i Kræmmermarken. Umiddelbart efter de officielle Skrivelser Udveksling tog man i Kræmmermarken fat paa Anlæg af Gange, Plantning af Hegn o. desl., og da Vinteren var mild, kunde ved Foraarstid 76 Havebrugere tage deres Parceller — hver paa omkring 800 Kvadratalen — i Besiddelse efter forudgaaende Lodtrækning.

Foraaret kom tidligt og var heldigt for Havearbejde. Gravning og Tilsaaning gik rask fra Haanden, medens forskellige fik travlt med at bygge Lysthuse og rejse Flagstænger. Overalt var der Virksomhed og god Lyst. En Brønd blev gravet, og Sommeren forløb til almindelig Tilfredshed.

Om Efteraaret 1894 havde der meldt sig ca. 100 Medlemmer til den ny »Vestre Afdeling«, hvorfor man atter indgik til Byraadet med Ansøgning om Jord.

Da Selskabet den 29. November holdt sin første aarlige Generalforsamling, kunde Formanden udtrykke sin fuldkomne Tilfredshed med Aarets Resultater. Regnskabet viste en Indtægt af 929,75 og en Udgift af 1701,18, altsaa et Underskud paa 771,43, der var fremkommet ved Anlægsomkostninger. Formanden havde personligt kautioneret i Fyens Disconto Kasse for en nødvendig Kassekredit. Lejen var opkrævet med 12 Kr. pr. Havelod, men man haabede efterhaanden, som Gælden bliver afdraget, at kunne komme godt nedad i Lejen.

Paa Formandens Forslag valgtes Byraadsmedlemmerne *Valeur*

og *Jørg. Nielsen* som Revisorer, medens Formanden tilbød uden Vederlag at ville fungere som Kasserer.

— Fra Byraadet modtog man Tilsagn om 6—7 Tdr. Land af »Natmandsløkken« mod aarlig Afgift af 70 Kr. pr. Td. Land for et Tidsrum af 10 Aar.

Altsaa gik man i Lag med Anlæg af Haver i Natmandsløkken. Bag Kommunens straataekte Lade, langs en Vej, der fører bag om Sukkerkogeriets store Grund, blev Haverne anlagt langs to Hovedgange. Havernes Indhegning blev som i Kræmmermarken Hvidtjørn, der i Følge Vedtægterne skal klippes to Gange i Sommerens Løb. Saadanne grønne, velholdte Hække er en smuk Ramme om Haverne, mere levende og naturlig end Stakit eller Traadhegn.

Ogsaa her i denne ny Afdeling blev der arbejdet med Energi. Nogle byggede Lysthuse af Træ, hvad der er et stort Gode som Læ mod Storm og Regn, andre plantede Hyld, Syren o. lign. til Løvhytter.

Paa den i Efteraaret 1895 følgende Generalforsamling viste Regnskabet en Merudgift af 1245 Kr., som Nyanlægget havde hidført. Ogsaa for dette voksende Laan stillede Wilh. Haugsted personlig Kaution.

Man laa nu i Underhandling med Byraadet om Leje af Jord i Rødegaardsløkken og modtog Indtegnings af ny Medlemmer til denne Afdeling.

Odense Byraad viste ogsaa denne Gang sin sædvanlige Velvillie. Da Lejemaalet af den ønskede Jord ikke var udløbet, var Havelodselskabet forberedt paa at maatte betale en Affindelsessum, som man anslog til ca. 300 Kr. Byraadet overraskede dog Selskabet ved ikke alene at overlade Jorden til en forholdsvis billig Leje men ogsaa ved at skaane Kassen for at udrede Erstatning til den tidligere Lejer, idet Kommunekassen selv klarede denne Udgift.

Med de indvundne Erfaringer for Øje gik Anlægget af Selskabets tredje og sidste Afdeling rask for sig. I Rødegaardsløkken ved Kragshjergvejen, lige uden for Skytteløkken, anlagdes i Sommeren 1896 de ny Haver paa erhvervede 3½ Td. Land. Med disse 51 sidste Havelodder havde man naaet det foreløbige Maal.

Der viste sig en stadig stigende Interesse for Haverne. Besøgende

kom hjem med gode Indtryk og talte sammen om Muligheden for ogsaa at kunne faa en saadan Have, da Behageligheden og Nytten var saa umiddelbart indlysende.

For at faa et Overblik over, hvor mange ny Medlemmer man maatte regne med, indbød Styrelsen i 1898 til et offentligt Møde, hvor Selskabets Formaal og Virkemaade klarlagdes, og 102 ny Medlemmer indtegnede sig. Paa Ansøgning om Jord til Udvidelse af Afdelingerne bevilgede Byraadet indtil 6 Tdr. Land, grænsende op til Afdelingen i Natmandsløkken, og indtil 4 Tdr. Land i Rødegaardsløkken.

Ved Generalforsamlingen 1899 var der mødt 200 Medlemmer frem, et Bevis paa den almindelige Interesse, der besjælede Havebrugerne.

Fra Kræmmermarkens Afdeling forebragtes Ønske om, at hver Afdeling maatte faa Regnskabet opgjort for sig. Formanden, der tidligere havde været mod denne Ordning, frafaldt sin Modstand, og Forslaget vedtoges med stort Flertal.

Udvidelsen i »Vestre Afdeling« havde kostet 2376 Kr., men 121 ny Medlemmer havde betalt 1452 Kr. for det første Aar, saa Underskudet ved Anlægget kun blev 924 Kr.

ET BYGGEPROJEKT

Odense Havelodselskabs Generalforsamlinger har ikke sjældent en eller anden »Sensation«. Sker der ikke store Ting, der kan sætte Sindene i Bevægelse, bliver undertiden de smaa pustet op, men ved Generalforsamlingen 1900 opkastede Formanden et Projekt, der bragte Sindene ganske ud af Ligevægt.

Wilh. Haugsted udtalte nemlig som sit Haab, at Havelejerne en Gang i Tiden skulde kunne købe Jorden af Kommunen og paa deres Lod opføre et lille Hjem til Beboelse for Familien.

Naar et Byraadsmedlem kan fremsætte en saadan Ide som Mulighed, kunde Medlemmerne vel sagtens lade deres Tanker flyve, og meget for og imod Virkeliggørelse af denne Plan blev siden drøftet ved Aftenpipen ude paa de lange Hovedgange eller tværs over de grønne Havehække. Disse Drøftelser blev kun til Ord alene. Altfor meget staar hindrende for dette Projekt.

VIDERE FREMOVER

De for Arbejderne vanskelige Aar omkring 1900 forløb dog regnskabsmæssigt godt for Odense Havelodselskabs Vedkommende. Ved Adskillelsen af de forskellige Regnskaber havde Formanden ved Samvirke med de respektive Bestyrelser naaet en retfærdig Ordning.

Rødegaardsløkken havde ved en større Udvidelse i 1901 faaet en betydelig Udgift, der havde opbrugt Kassebeholdningen og yderligere foraarsaget et Laan paa 912 Kr., men ved Sparsommelighed og god Administration rettede dette Forhold sig snart saaledes, at man i 1904 kunde betragte alle Afdelinger som gældfri og endda med en kontant Formue.

LEJEMAALET FORLÆNGES 20 AAR

Kontrakten om Leje af Kommunens Jord var sin Udgang nær, hvorfor Selskabet gennem Formanden i 1904 indgav Ansøgning om Fornyelse af Lejemaalet for 20—25 Aar. Det samlede Areal androg nu 24 Tdr. Land og Lejen gennemsnitlig 80 Kr. pr. Td. Land. Samtidig bad man om Hensyntagen til eventuelle Udvidelser af Havelodselskabets Arealer ved Bortleje af tilgrænsende Jord.

Ved sædvanlig Velvillie fik man Byraadets Tilsagn om Lejemaalets Forlængelse, denne Gang for 20 Aar, altsaa til 3. Marts 1925. Kun tager Kommunen det Forbehold, at man, hvis Byraadets Skøn gør det absolut nødvendigt, kan opsigte Arealet eller Dele deraf med et Aars Varsel. Ligeledes lovede Byrådet ved Bortforpagtning af tilgrænsende Jord at gøre Udvidelser af Havearealerne mulige.

Som en ekstra Villighed fik man i samme Skrivelse, der bekræfter det forlængede Lejemaal, Løfte om Indlæggelse af Vandledning i Kræmmermarken og Natmandsløkken. Kommunen bekostede Indlæggelse af Vandrør imod Betaling af Vandforbrug efter Maaler.

FORMANDSSKIFTE

Ved Efteraarsgeneralforsamlingen 1905 maatte man for første Gang savne den gamle Formand. I fire Maaneder havde Sygdom holdt Wilh. Haugsted til Sygelejet, hvorfor han i sit Sted havde anmodet Direktør *Kjørboe* om at overbringe en Hilsen til Havelodskene, hvis Sag stedse laa ham paa Hjerte. Haugsteds Ord havde til *Kjørboe* udtrykt Glæde over Sagens Fremgang og Trivsel og et Ønske om en lykkelig Fremtid for Havelodsselskabet. Nu henstillede han til Selskabet at vælge en Formand af dets egen Midte.

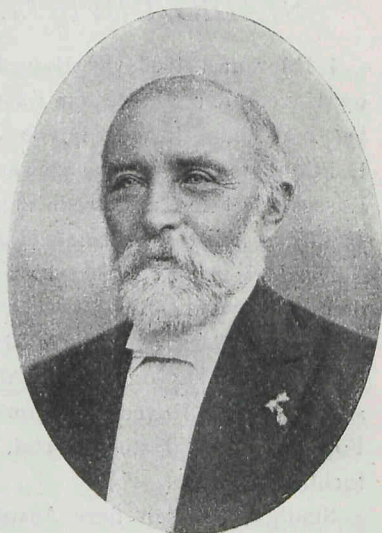
Herpaa aflagde Direktør *Kjørboe* Beretning og Regnskabet.

Gentagende havde Wilh. Haugsted udtalt Ønsket om at trække sig tilbage fra Formands- og Kassererposten, men de stærke Opfordringer om at fortsætte havde bevæget ham til at tilsidesætte

Hensynet til sig selv, medens Alderen og den tiltagende Svaghed dog stedse gjorde sig mere gældende. Men nu maatte man fritage Haugsted for det Hverv, som han nævnede som sit kæreste blandt de mange, der havde været ham betroet.

Som Formand foresloges *H. C. Andersen* og *J. P. Jacobsen*. Sidstnævnte blev valgt. Den nyvalgte Formand tolkede Havelodskenes Tak til deres gamle Fører for hans mangeaarige Virksomhed. Fra Tilhørerne søgte mange taknemlige Tanker hjem mod den gamle og syge Ven, der nu maatte træde ud af Kredsen. Paa Forslag af *Jacobsen* blev *Haugsted* udnævnt til Æresmedlem af Odense Havelodsselskab.

Ved et Besøg hos Justitsraad Haugsted udtalte *J. P. Jacobsen* Havelodsselskabets Tak for den gamle Formands mangeaarige

Wilh. Haugsted.

Arbejde og bad ham om Tilladelse for Afdelingen i Natmandsløkken at antage Navnet „*Haugsteds-Minde*”.

Justitsraaden takkede bevæget for den Paaskønnelse, hans Virksomhed havde vundet, og forsikrede om sin uformindskede Interesse for Havesagen.

STADIG UDVIKLING OG FREMGANG

I Efteraaret 1906 var Haugstedsminde blevet udvidet med 85 ny Haver, der gjorde en Kassekredit paa 1600 Kr. nødvendig. Da man ikke længer havde Justitsraad Haugsteds personlige Kaution, maatte man søge anden Ordning. Fyens Disconto Kasses Direktion erklærede sig villig til at anerkende en *Kaution fra Havelodsselskabets samlede Bestyrelser*.

Ny Love for Selskabet blev forelagt af et Udvalg og vedtaget den 13. Marts 1906.

Samme Efteraar indbragte 83 Medlemmer fra Kræmmermarkens Afdeling Forslag om denne Afdelings *Udtrædelse af Havelodsselskabet*. Men Hovedgeneralforsamlingen vedtog efter en livlig Forhandling med stort Flertal, at samtlige tre Afdelinger skulde forblive samlede.

Stadig kom der flere Ansøgninger om Havelodder, hvorfor man i 1907 ansøgte Markudvalget om at faa udlagt yderligere 5 Tdr. Land af Hanebæksløkken i Kræmmermarken. Ansøgningen blev straks bevilget.

Da det jo kan hændes, at Haveejere ved Bortrejse maa afstaa deres Haver med Lysthuse, vil dette som Regel fordre, at det ny Medlem maa eje nogen Kapital til Overtagelsen. Dette kan medføre, at Haverne efterhaanden overgaar til de bedre stillede Arbejdere (her menes dem, hvis Aarsindtægt overstiger 2000 Kr.). For at lette Købet for Folk uden Overtagelsessum vedtog man i Efteraaret 1907, at Bestyrelsen efter Vurdering kunde affinde den hidtidige Haveejer og derefter lade ubemidlede ny Medlemmer faa saadanne Haver paa lempelige Afdrag.

Endnu et Jordstykke paa ca. 1 Td. Land blev inddraget til Haugstedsminde i 1910.

En Nabo til Haugstedsminde, Odense Gymnastikforening, havde i en Aarrække haft Sportsplads umiddelbart op ad Havelod-

selskabets Arealer. Denne ret store Plads var i Begyndelsen flittigt benyttet til Idrætsøvelser og Opvisninger. »O. G.« har jo gennem adskillige Aar ved god Ledelse og energiske Sports-mænd vundet et godt Navn, men nægtes kan det ikke, at den af Odense Kommune overdragne Sportsplads efterhaanden blev kendeligt affolket. Yderligere viste ved Sommertid nogle Gymnaster et for Havedyrkerne og deres Familier generende Nabo-skab, der gav Anledning til Klager.

Da man i 1910 saa en stor Del af Sportspladsen tilsaaet med Havre og tillagt med Kartoffler, fandt Havelodselskabets Styrelse, at Jorden kunde komme under bedre Kultur og gøre større Nytte, om denne Plads blev inddraget under Havelodselskabet. I Protokollen stod flere ny Medlemmer indtegnet, ventende paa Havejord, end en saa stor Plet som Sportspladsen kunde tilfreds-stille. Forhandlinger med Kommunen og Gymnastikforeningen førte sent til Resultat, men endelig i Efteraaret 1917 kom Sports-pladsen inden for Havelodselskabets Omraade.

Kræmmermarkens Afdeling havde, efter at Regnskaberne blev adskilte, en forholdsvis større Udgiftspost til Jordleje end de andre to Afdelinger, idet man her betalte 85 Kr. pr. Td. Land, medens Rødegaaardsløkken kun kostede 75 Kr. og Haugstedsminde 70 Kr. pr. Td. Land. En Ansøgning om Nedsættelse af Jordlejen for Kræmmermarken blev dog afslaaet af Byraadet.

BANNER-INDVIELSEN

Den 16. Maj 1912 indbød Justitsraad Haugsted den samlede Bestyrelse til et Besøg i sit Hjem. I en Tale til Gæsterne mindede Haugsted om, hvorledes hans Interesse for Havesagen var bleven vakt, og hvorledes Arbejderstanden i Odense By havde forstaaet at drage Nytte af denne gode Sag. Som et synligt Tegn paa Haugsteds Kærlighed til Havelodselskabet bad han Bestyrelsen modtage en Gave til Selskabet.

Gaven bestod af et smukt Silkebanner, malet af Malermester *Lorentzen*. Paa blaa Grund ser man et festligt Parti fra en Havegang med Dannebrogssflag vajende i Sommerluften.

Med Haabet om, at dette Banner som et Enighedstegn maatte samle Havelodselskabets Medlemmer i saavel Sorgens som Glæ-

dens Stunder, sluttede den gamle Justitsraad sin Tale. — Formanden *J. P. Jacobsen* takkede paa Selskabets Vegne for den smukke Gave, som vilde blive holdt i Ære.

Paa en solklar Søndag i Juli samme Aar blev Banneret præsenteret ved en fælles Sammenkomst i Haugstedsminde. Justitsraad *Haugsted* og *Frue* var indbudt som Æresgæster. Med Musik i Spidsen blev Banneret baaret gennem Gangene til Samlingspladsen, hvor en Talerstol var rejst.

Formanden sagde nogle indledende Velkomstord, særligt rettede til Æresgæsterne, hvorefter Justitsraad *Haugsted* besteg Talerstolen for at hilse paa Selskabet og udtale sin Lykønskning til det gode Maal, man havde naaet. Han raadede til Enighed i Fremtiden og saa i Haverne et Fristed for Familierne og en god Indtægtskilde for de smaa Hjem, hvorfor man maatte styrke og udvikle Sagen til mulig Gavn for endnu flere.

To i Festens Anledning forfattede Sange blev sungne med Kraft og Varme, og mange smukke Takkeord rettede til den gamle Leder.

Under Leveraab tog man Afskéd, og den smukke Sommerdag med sit højtidelige Forløb blev et af Havefolkernes gode Minder, der vil bevares.

*

*

*

Da man skiltes ved Havelaagen hin Søndag Eftermiddag, skiltes man fra Justitsraad *Haugsted* for bestandig.

De fire Snese Aar havde undt Wilh. *Haugsted* Tid til et langt og godt Virke, men snart krævede de deres Ret over det jordisk forgængelige. Efter et Sygeleje, hvor de sidste Kræfter randt ud, døde *Haugsted* den 22. November 1912.

I næsten en Menneskealder havde *Haugsted* siddet som et flittigt Medlem af Byens Raad, indtil han 1906 selv ønskede at træde ud. Hans Gerning havde bragt ham Borgernes Agtelse, men blandt Havefolkene vandt han yderligere en Kærlighed, der sjældent søges og sjældent vindes af Folk i hans Lag.

Banneret, der efter Giverens Ord skulde være Samlingsmærke i Sorg som i Glæde, blev første Gang ført gennem Byens Gader, da *Haugsteds* Baare under stor Deltagelse stedtes til Jorde. I oprigtig Sorg fik vort Banner sin virkelige Indvielse.

SENERE BEGIVENHEDER

En ny Udvidelse blev 1912 foretaget i *Haugstedsminde*, hvor et af Sukkerkogeriet opfyldt Areal vest for de gamle Haver gav Plads for 45 ny Havelodder.

Rødegårdsløkkens Afdeling trængte ogsaa til ny Jord. Den fik af Byraadet overladt et Areal paa 4 Tdr. Land, hvorpaa snart 64 ny, smukke Haver blev anlagt. Dette ny Anlæg ligger paa højre Side af Kragshjergvejen lige over for Afdelingens ældste Haver.

Til en Udvidelse i *Kræmmermarken* fik man i 1916 anvist yderligere 3 Tdr. Land.

*

*

*

Paa Generalforsamlingen 1916 vedtoges *ny Love* for Selskabet. Den væsentligste Ændring bestaar i, at de tre Bestyrelser vælges paa særskilte Møder for hver Afdeling, medens Formanden for det samlede Selskab og Fællesrevisorerne vælges som før paa Hovedgeneralforsamlingen, hvor Regnskabet gennemgaas, og de fælles Anliggender drøftes.

— For at imødegaa Tab ved Ildsvaade oprettedes i 1911 et *Brandforsikringsselskab for Lysthuse* inden for Havelodselskabet. For Tiden er indtegnet ca. 300 Lysthuse til Assurancesum 45,625 Kr. Et større anerkendt Selskab har overtaget Genforsikringspligten.

Ligeledes er der givet Medlemmerne Lejlighed til at forsikre deres Redskaber og Løsøre mod *Indbrudstyveri*. Der kan udbetales Erstatningssum for stjaalne Sager eller Beskadigelse af Lysthuse ved voldeligt Indbrud. Ogsaa denne Assurance er garanteret ved Genforsikring.

For *Haugstedsminde* er der den 12. Oktober 1905 stiftet en *Hjælpekasse* med Formaal at yde en Pengehjælp af 1 Kr. daglig til syge Medlemmer. J. P. Jacobsen er Kassens Formand.

*

*

*

Odense Havelodselskab har haft den Glæde ret ofte at modtage *Gæster*, der ved Selvsyn ønskede at sætte sig ind i et saadant Selskabs Organisation og Virkemaade. Blandt andre besaa en Dame fra Finland i 1907 Haverne og udtalte Ønsket

om i sit Hjemland at se Havesagen ordnet paa lignende Maade. Fra Vejle Byraad gæstede i 1913 en Deputation vore Haver, da man i Vejle paatænkte et lignende Anlæg.

Ligeledes har *Odense Husmandsskole* gennem flere Aar hver Sommer med et stort Tal Elever og Lærere besøgt Havelodsselskabets forskellige Afdelinger, hvorpaa Havebrugerne har aflagt Genvisit paa Husmandsskolen og tilbragt lærerige og behagelige Timer i Frugttræplantagerne og i den hyggelige lille Skolelund.

Nogle *Sommerudflugter* for Havefolkene har været holdte til Adspredelse, medens Vinteren har givet Lejlighed til *Aftenunderholdninger*, hvis pekuniære Overskud ofres paa Jubilæumsfesten.

Et *Diskussionsmøde* afholdt Selskabet i Marts 1916, hvor Byraadsmedlem *L. D. Rasmussen* var kommen til Stede. Belærende *Foredrag* har været holdt af Handelsgartnerne *Georg Ibsen* og *Carlsen-Skjødt* samt Havebrugsskoleforstander *Svend Busk*, Konsulent *Munkegaard* og Gartner *Rosengaard*.

En *Bortlodning* i 1916 gav et smukt Overskud, der blev fordelt med 250 Kr. til hver Haveafdeling.

Af og til har lokale Sangkor og Musikkorps holdt *Koncerter* i Haverne for en taknemlig Tilhørerskare.

Som foranstaaende Beretning viser, har Odense Havelødselskab gennem de forløbne 25 Aar kun skiftet Formand en Gang, og vor nuværende Formand har staaet for Styret i Halvdelen af Selskabets Virkeaar. Ved Efteraarsmøderne stiller Dirigenten Spørgsmaalet om ny Forslag til Formandspladsen, og stadig lyder den samme Røst: »Den gamle er god nok!« Hvorpaa man genvælger *J. P. Jacobsen* med Akklamation.

Jacobsen har i sin lange Virksomhed for Haveselskabet været Medlem fra første Færd og siddet i Bestyrelsen næsten hele Tiden. Han tog Lære af Haugsteds Ledelse og søgte at holde alt ude, hvad der kunde bringe Uro og Splittelse ind i Arbejdet. Og støttet af de forskellige Styrelser, hvis Medlemmers Navne ikke her kan nævnes, har Formanden og Selskabet i det hele haft Glæde af Aarenes Resultater.

Odense Havelodselskab er en lille Verden for sig. Den er let at finde rundt i og let at føle sig til Rette i for ny Medlemmer. Det i Almindelighed gode Naboskab giver kort Vej til Hjælp for Begyndere.

Blandt Haandværkere, der er født i Byen, kan Havedyrkningen have sine Hemmeligheder, men man vil snart erfare, hvad der mangler. Der er vist flere, der har faaet for mange gode Raad end for faa.

Hjælpsomheden gaar adskilligt længere end til Udveksling af Blomster, Stauder, Pødekviste og Redskaber. Da Enker efter Medlemmer fortsat kan beholde Haverne, har man set adskillige Eksempler paa, hvorledes Naboer har gravet og tillagt disse Haver, klippet Hække og lignende for at lette Enkerne Bi-beholdelse af den Haveplet, der rummer saa mange Minder og har været saa nyttigt for Hjemmet.

Som Forsommerens fagre Tid med Frugttræernes Blomsterkroner i skæreste Hvide eller sarte Blegrøde drager Folk til Haverne, gaar Turen i Høst mod Hjemmene med Kurve og Sække fyldt af Jordens Grøde.

Selv i Vinteren viser Sporene i Sne, at man af og til maa en Omgang ud at se, om alt ligger, som det skal.

Det Areal, der nu for Tiden er inddraget under Havelodselskabets Drift, udgør for Kræmmermarkens Vedkommende 15 Tdr. Land med 214 Haver, Haugstedsminde har 28 Tdr. Land med 400 Haver og Rødegaardsløkkens Afdeling 13 Tdr. Land med 176 Haver, altsaa ialt 56 Tdr. Land af Odense Kommunes Jord med ca. 800 Haver.

Dette Resultat overstiger, hvad man ved Selskabets Stiftelse havde turdet vente og er en Spore til fortsat Arbejde.

Ved trofast Sammenhold om Sagen, ved flittigt Arbejde i Haverne, støttet af et altid velvilligt og forstaaende Byraad, en tjenstvillig Markforvalter og en sympatetisk Presses interesserede Omtale, gik Havelodselskabet gennem Aarene i jævn og sund Vækst.

Mange Medlemmer, der fra første Færd trak Lod om den Plet, de kunde tage i Besiddelse, sidder nu ved Aftenstide lunt under de opvoksede Frugttræer, som de en Gang i en bidende Efteraarsvind bragte ud paa den aabne Mark. For disse gamle Medlemmer er Glæden over den fælles Fremgang vel størst,

saaledes som den kan parres med Følelsen af at have været med til noget godt.

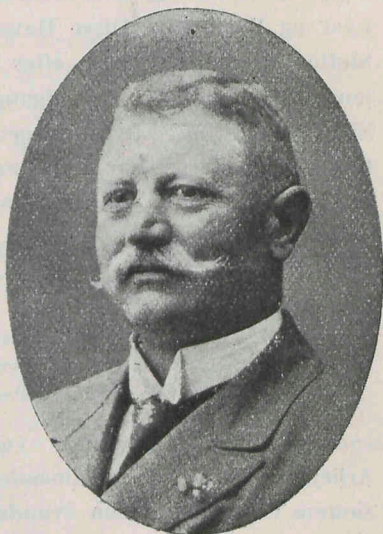
Men ogsaa de, der efterhaanden ved Udvidelser og Indflytning har kunnet nyde Gavn af at komme inden for en velorganiseret Stab af ligestillede, takker for Husly og Støtte.

Hvad de 800 Haver betyder for Odense By og særlig dens Arbejderstand, kan ikke opregnes i Talrækker, men nu, da Selskabet over det hele er uden Gæld, ejer det en ikke ubetydelig Sum anbragt i Portpartier, Hegn, Brønde, Vandledninger, godt anlagte Veje o. desl.

Yderligere har Havebrugerne ved Bygning af Lysthuse, Plantning af Frugttræer, Buske og lignende fremskabt Værdier, der i et ikke overdrevet Tal kan ansættes til omkring 160,000 Kr.

Hvad der økonomisk er vundet for Havefolkene gennem Dyrkning af Jorden, bliver en anselig Sum, da man jævnt regnet maa kunne avle for 100 Kr. Havesager om Aaret paa hver enkelt Lod.

Dog overgaas alle Indtægtsposter i denne Forbindelse af Glæden over at virke med Jorden, af Lejligheden til tvangsfrit Ophold under aaben Himmel, af det: at have et Fristed for Børnene. I disse Haver kan Arbejdere med Familier fra trange Huslejligheder drage ud og hente Sundhed i Solskin og Sommerluft. — Vi ser, hvorledes de vinterblege Børn faar runde, røde Kinder, naar Foraaret og Sommeren lukker Haverne op, og Solen kvægende kalder Naturen til frodig Udfoldelse. En lille Pige, saa svag, at Lægen med Betænkelighed saa, hvorledes hun ganske mistede Kraften og Magt over sine Bevægelser, fik en Ferie med daglangt Ophold i en af vore Haver. Hun kom

J. P. Jacobsen.

fuldstændig til Kræfter i den friske Luft og er nu helt sund og glad. Og mangen begyndende Sygdom er standset ved Luftkuren, ligesom Rekonvalescenter indaander ny Helse i Havernes Læ. Hellere end Promenade i Skoven, der kræver Udfoldelse af Velklædthed og Pengemidler, tager man om Søndagen ud i Haven, flytter Bord og Bænke hen paa et hyggeligt Sted og tager de Spise- og Drikkevarer for gode, som man selv har Lyst og Raad til. Disse Haver har været Familielivet en god Støtte. Hvem har ikke efter et godt Morgenarbejde kastet et langt Blik ud mod Hovedgangen, om Frokosten snart var i Sigte? Og om Eftermiddagen gaar der et Tog mod Lysthusene. Moderen har Aftensmaden i sin Kurv, dækket af den hvide Dug, og Børnene lyser af Søndagsstemning.

»Det blev de manges Lod
at slide haardt for Brødet
og føle Armods Brød.
Men vore Havers Blomsterkrans
har Dagens Kaar forsødet
og skænket Livet Glans« — —

saadan sang vi en Gang. Og naar hver især vil hjælpe i Arbejdet gennem de kommende Aar, vil disse vel forme sig til samme Glæde, som den svundne Tid har bragt.

Derpaa giver vi hverandre Haanden og ønsker Odense Havelodsselskab til Lykke paa Jubilæumsdagen.

Odense Havelodselskabs Bestyrelse 1918.

Formand: Lagerforvalter *J. P. Jacobsen*.

Kræmmermarkens Afdeling:

Snedker *R. Knudsen* (Formand).
Toldpakhusformand *R. Christiansen* (Kasserer).
Brænderiarbejder *P. Chr. Petersen*.
Slagteriarbejder *N. Jensen*.
Bryggeriarbejder *R. M. Rasmussen*.
Maskinarbejder *Jh. Jørgensen*.
Lagerarbejder *R. P. Christensen*.

Haugstedsminde:

Snedker *F. Drøger* (Formand).
Fyrbøder *A. Agnstrøm* (Kasserer).
Tømrer *Thomsen*.
Karethmager *Hansen*.
Købmand *Søgaard*.
Piskemager *Schmidt*.
Kusk *L. Jespersen*.

Rødegaardsløkkens Afdeling:

Lagerarbejder *P. Nielsen* (Formand).
Lagerformand *Christoffer Hansen* (Kasserer).
Skomager *S. Petersen*.
Kusk *P. Madsen*.
Agent *Jochumsen*.
Fabriksarbejder *J. Huus*.
Smed *H. Rasmussen*.

Melodi: Har du læst den Berlingske Avis? . . .

Er du svær ved Morgen at faa op
til Fabrikken tidligt,
Søndag flyver som en Fjer din Krop —
det gaar mere villigt.
Piben tændt, og med et godt Humør
Vejen ud du skridter.
Støren synger for din Lysthusdør.
Solen til dig ligger.
Jorden rask du endevender
med din Spade, saa den brænder
ganske varm i dine Hænder
gennem hele Haven.

Har du ingen Skinke i en Snor
eller Flæsk paa Lager,
ligegodt du glæder tit din Mor
med saa gode Sager.
Kurven bugner over alle Maal,
Sækken nær slaar Revner.
Spids- og Hvid- og Grøn- og anden Kaal
hjem mod Gryden stævner.
Selleri, Potet i Tønder,
Pilleri som Frugt og Bønner
stiller vi, som Sliddet lønner,
paa vort Bord fra Haven.

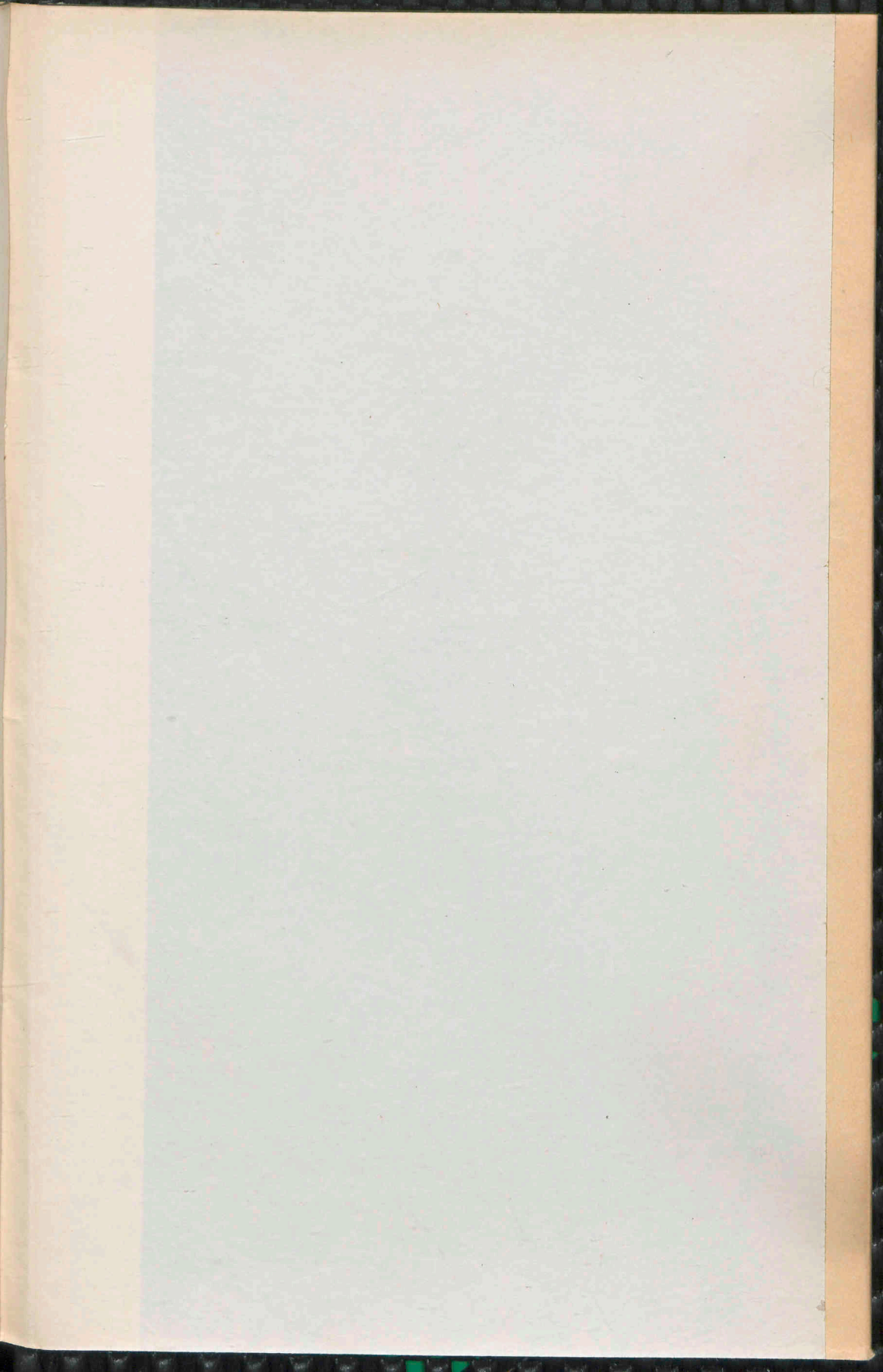
Som Soldater Porrer staar i Rad,
nejjer ej for Vinden,
mens Tomaten baade lind og lad
hænger op ad Pinden.
Pynteligt med sirligt klappet Kant
staar Agurkebedet.
Børnene vist altfor hurtigt sandt
Jordbær, som var fredet.

Men pas paa, de ikke kommer
 noget nær til dine Blommer,
 saa de fylder deres Lommer
 og faar Kneb i Maven.

Har du gransket Lovens Paragraf?
 Kan du hele Rækken?
 Skar du pænt de lange Grene af?
 Har du klippet Hækken?
 Rev du Gangen og fik strøet Grus?
 Har du skuffet Vejen?
 Har du tjæret Taget paa dit Hus?
 Har du klaret Lejen?
 Har du Hundetegn og Lænke?
 Brandforsikret Bord og Bænke?
 Stemplet Nogle? Kan jeg tænke
 du er Mand i Haven.

Denne Have er en herlig Ting,
 her er Liv og Løjer.
 Gyngen hviner op i Hiv og Sving,
 at den os fornøjer.
 Bordet dækkes, hvor Syrenens Pragt
 festligt danner Rammen.
 Guldregn, Hyld og Vildvin holder Vagt
 om os alle sammen.
 Blomster smiler, Fugle synger,
 Æblet rødt paa Grenen gynger.
 Intet mer vort Liv forynger
 end en Dag i Haven.

FYNS TIDENDES
BOGTRYKKERI
ved Th. Vennervald
„ ODENSE „